

Қазақстан Республикасы Көлік министрлігі (бұдан әрі – *Министрлік*) 2023 жылғы 21 қыркүйектегі ДС-328 үшін халықаралық автомобиль жүктерін тасымалдауға қатысты депутаттық сауалды қарап, мынаны хабарлайды.

Жүктерді автокөлікпен халықаралық тасымалдау Қазақстан Республикасының Үкіметі мен шет мемлекеттердің үкіметтері арасында жасалған келісімдер негізінде жүзеге асырылады, оған сәйкес жүктерді халықаралық тасымалдауды осы тасымалдауға жіберілген тасымалдаушылар жүзеге асырады және әрбір автокөлік құралына шетелдік рұқсат беріледі.

Шетелдік рұқсатты алу және халықаралық тасымалдауды орындау үшін компанияға Автокөлік құралдарына рұқсат куәлігі мен рұқсат карточкалары алынуы тиіс.

Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасы жыл сайын шетелдік рұқсаттар квоталарымен алмасу жүргізілетін 42 елмен келісімдер жасасты.

Мемлекеттік қызмет көрсету үдерістерін оңайлатуға (оңтайландыруға) байланысты (АКҚ, АКҚ жалдау шарттары туралы деректер және басқа да мәліметтер электрондық түрде ұсынылады) жосықсыз Делдал тасымалдаушылар тарапынан түрлі алаяқтық (заңсыз) іс-қимылдардың (қайта сату, шетелдік рұқсаттардың жасанды тапшылығы) дамуына әкелді.

2019 жылы Министрлік автокөлік туралы жалған мәлімет берген жасанды тапшылыққа әкеп соқтырған қайта сату үшін рұқсат карточкалары мен шетелдік рұқсаттар алған жосықсыз компаниялардың схемасын анықтады.

Министрлік қабылдаған шаралармен Электронды өтінім беру (бұдан әрі – ЭӨБ) жүйесінен 50-ге жуық «компания» 1000-нан астам АКҚ бірлігі алынып тасталды, 14 компания бойынша сот шешімімен рұқсат куәліктері мен карточкалары жарамсыз деп танылды, 8 компанияға қатысты полиция қылмыстық іс қозғады.

Шетелдік рұқсаттарды бөлу жүйесінің жетілмегендігіне және жосықсыз тасымалдаушылар тарапынан теріс пайдаланылуына байланысты және шетелдік рұқсаттарды беруді автоматтандыру мақсатында Министрлік «Атамекен» ҰКП, «Қазлогистикс» СТК, ҚазАТО-мен, қоғамдық ұйымдармен, сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызметпен және Бас көлік прокуратурасымен бірлесіп 2020 жылы НҚА-ға қажетті түзетулер енгізілді, шетелдік рұқсаттарды бөлу мен берудің бизнес-процесін жетілдіру бөлігінде 2012 жылдан бері қолданылып келе жатқан мемлекеттік қызметтердің ескірген кіші жүйесінің функционалдылыққа модификация жүргізілді.

Анықтама ретінде:

Рұқсат беру жүйесін қолдану қағидаларына енгізілген түзетулер 2020 жылғы 11 маусымнан бастап заңды күшіне енді.

Рұқсаттарды бөлу мен берудің пысықталған автоматтандырылған жүйесі 2021 жылғы 1 қаңтардан бастап қолданылады.

Автоматтандырылған жүйенің функционалын өзгерту жөніндегі шараларды, сондай-ақ НҚА-ға түзетулер әзірлеуді Министрліктің Көлік комитеті ҚР автомобиль тасымалдарының рұқсат беру жүйесін халықаралық қатынаста жетілдіру жөніндегі жұмыс тобымен бірлесіп қабылдады (ҚР Индустрия және инфрақұрылымдық даму министрінің м.а. 12.03.2020 жылғы № 137 бұйрығымен бекітілген).

Анықтама ретінде: Жұмыс тобының құрамына: мемлекеттік органдардың, қауымдастықтың, «Атамекен» ҰКП, «Қазлогистикс» СТК, ҚазАТО өкілдері, тасымалдаушылар кірді. Байқаушылар ретінде жұмыс тобына ҚР Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігінің және ҚР Бас көлік прокуратурасының өкілдері қатысты.

Алынған шетелдік рұқсаттар 2021 жылғы 1 қаңтардан бастап іске қосылған автоматтандырылған жүйе бойынша отандық тасымалдаушылар арасында бөлінеді.

Рұқсаттар әрбір тасымалдаушыға бір жылға бекітіледі, қажет болған жағдайда, жыл ішінде бекітілген рұқсаттарды алу мүмкіндігі беріледі және қосымша қажеттілік туындаған жағдайда резервтен рұқсаттар алу мүмкіндігі беріледі.

Бір жылға шетелдік рұқсаттардың бекітілуін алмаған немесе оларға бекітілген бір жылға шетелдік рұқсаттарды толық пайдаланған тасымалдаушылар, жаңа тасымалдаушылар немесе жаңа бағыттар бойынша тасымалдауды жүзеге асыруға шешім қабылдаған тасымалдаушылар үшін резервтен шетелдік рұқсаттар қолжетімді.

Ашықтықты қамтамасыз ету (сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін болдырмау) мақсатында шетелдік рұқсаттарды бөлу адамның қатысуынсыз жүзеге асырылады.

Қабылданған шаралар мыналарды қамтамасыз етуге мүмкіндік берді:

- жыл бойы тасымалдауды жүзеге асыруға кепілдік берілген тасымалдаушыларға шетелдік рұқсаттарды бекіту;

- пайдаланылмаған шетелдік рұқсаттарды қайтаруды азайту;

- тасымалдаушылардың шетелдік рұқсаттарды нақты пайдалану бойынша қатаң есепке алу;

- тасымалдаушылар нақты пайдаланатын автокөлік құралдары бойынша есептерді қолдану;

- жыл бойы шетелдік рұқсаттарды тасымалдаушылар арасында біркелкі бөлу үшін құралдарды қолдану;

- шетелдік рұқсаттарды басқарусыз бөлу, бір қолға көптеген шетелдік рұқсаттарды алу алынып тасталды;

- автокөлік құралдары паркінің жалған қалыптасуы алынып тасталды;

- тасымалдаушыларды шетелдік рұқсаттарды уақтылы қайтаруға ынталандыру қағидаты енгізілді (шетелдік рұқсаттарды қайтармау, уақтылы қайтармау, түзетулермен қайтару, пайдаланылмағандарды қайтару және жоғалту).

Бұл ретте рұқсатты басқарусыз бөлу, бір қолға көп рұқсат алу, АКҚ паркін жалған қалыптастыру және басқа да бұзушылықтар алынып тасталды.

Министрліктің шетелдік рұқсаттарды бөлу, беру және НҚА-ға қосымша талаптарды белгілеу жөніндегі талаптарды қатаңдату бойынша қабылдап жатқан шараларына қарамастан, жосықсыз компаниялар жаңа күшейтілген талаптарға бейімделді (әр өңірде бірнеше ЖК ашып, шетелдік рұқсаттардың ең аз санын алады, сондай-ақ сатуды және үшінші тұлғаларға беруді жалғастыруда).

Қалыптасқан жағдайға байланысты және Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің 2022 жылғы 1 шілдедегі халықаралық тасымалдарды және өзге де рәсімдерді жүзеге асыруға рұқсат алу талаптарын күшейтуге қатысты отандық кәсіпкерлер мәселелері жөніндегі кеңестің қорытындылары бойынша берілген хаттамалық тапсырмасын орындау үшін Қазақстан Республикасы Индустрия және инфрақұрылымдық даму министрінің 2022 жылғы 13 желтоқсандағы № 715 бұйрығымен (бұдан әрі – бұйрық) Халықаралық автотасымалдауға рұқсат беру қағидаларына және Рұқсат беру жүйесін қолдану қағидаларына халықаралық тасымалдарды және өзге де рәсімдерді жүзеге асыруға рұқсат алуға қойылатын талаптарды күшейту бөлігінде өзгерістер енгізілді (бұйрық 2023 жылғы 20 ақпаннан бастап заңды күшіне енді).

Бұйрыққа түзетулер салалық қауымдастықтар мен кәсіпкерлер-отандық тасымалдаушылардан, «Атамекен» ҰКП, ҚазАТО-дан келіп түскен ұсыныстарды ескере отырып, рұқсат беру жүйесін жетілдіру жөніндегі жұмыс тобымен бірлесіп әзірленді.

Бұйрықтың талаптары халықаралық қатынаста жүктерді автотасымалдаудың отандық нарығын қорғауға және дамытуға, отандық тасымалдаушыларды халықаралық стандарттар талаптарына сәйкес келтіруге, бәсекеге қабілеттілікті, оның ішінде автокөлік құралдары мен жүргізуші құрамын арттыруға, шетелдік рұқсаттардың жасанды тапшылығын және халықаралық автотасымалдардың рұқсат беру жүйесі саласындағы басқа да бұзушылықтарды болдырмауға бағытталған.

1. Қолданылу мерзімі белгіленді:

- шетелдік рұқсатты қолданбай рұқсат беру – 2 жыл (*шетелдік рұқсаттар талап етілмейтін елдерге және ЕАЭО елдерінің ішінде тасымалдау*);

- шетелдік рұқсатты қолдана отырып рұқсат беру – 5 жыл (*шетелдік рұқсаттарды қолдана отырып, алыс шет елдерге тасымалдау*);

2. Тасымалдаушыларға қосымша талаптар белгіленді:

- тахографтарға жүргізуші карточкалары ҚР-да берілуі тиіс;

- жүргізушілердің саны АКҚ санына сәйкес болуы тиіс (*шетелдіктерді қоса алғанда, жұмысқа орналастырылған жүргізушілер ҚР Еңбек және әлеуметтік қорғау министрлігінің еңбек шарттарын есепке алу базасында болуы тиіс*);

3. Рұқсатты және рұқсат карточкасын беруден бас тарту негіздерімен толықтырылды:

- жүргізуші құрамы санының АКҚ санына сәйкес келмеуі;

- АКҚ-ды 6 ай ішінде 2 реттен артық жалға алу;

4. Рұқсатты және рұқсат карточкаларын тоқтату негіздерімен толықтырылды:

- шетелдік рұқсаттарды үшінші тұлғаларға беру (қайта сату);

- шетелдік рұқсаттарды (түзетулерді) қолдануға байланысты бұрмалаулар;

5. Қосымша 12 құжат түрін (*ТКЖ, СМР, эмиссияны төлеу жөніндегі декларация, мемлекеттік кірістер органдары алдында берешектің жоқтығы туралы мәліметтер және т.б.*) ұсыну арқылы АКҚ-ға Рұқсатты және рұқсат карточкасын алу үшін құжаттар тізбесімен толықтырылды.

Халықаралық қатынаста тасымалдау қызметін нақты жүзеге асыратын тасымалдаушылар үшін көрсетілген құжаттарды ұсыну жүктеме болып табылмайды, өйткені бұл құжаттар тасымалдау қызметін жүзеге асыру кезінде тұрақты пайдалануда болады.

Бұл тетік жүктерді халықаралық автомобильмен тасымалдауды жүзеге асыратын тасымалдаушылардың бірыңғай базасын қалыптастыруға мүмкіндік берді.

Бұған қоса, ағымдағы жылдың сәуір айында кеден органдарының Достық-авто, Нұр-Жолы, Көлжат, Бақты және Майқапшағай өткізу пункттерінде «С» ҚХР бланкілерін беруі бойынша пилоттық жоба іске асырылды.

«С» түріндегі қытайлық рұқсаттарды тасымалдаушыға беруге өтінішті қабылдауды Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі Мемлекеттік кірістер комитетінің аумақтық органдары «CarGoRuqsat» электрондық кезектің автоматтандырылған жүйесі арқылы жүзеге асырады.

Бұл тетік адал тасымалдаушыларға ҚХР-мен жүк тасымалдауды жеңілдетуге және кезекте тұрған орындармен және рұқсат бланкілерімен алыпсатарлықты

болдырмауға мүмкіндік берді.

Осындай пилоттық жобаны Атамекен, Б.Қонысбаев, Қазығұрт, Қапланбек және Тәжен өткізу пункттерінде өзбек рұқсат бланкілерін беру бойынша іске асыру жоспарлануда. Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасы Көлік, Қаржы және Цифрлық даму, инновация және аэроғарыш өнеркәсібі министрлерінің бірлескен бұйрығының жобасы аталған мемлекеттік органдарда келісілуде.

Бұдан басқа, 2023 жылғы 28 наурызда «Қазақстан Республикасы мен Өзбекстан Республикасы арасындағы электрондық рұқсат бланкілеріне көшу жөніндегі жол картасына» қол қойылды.

Жол картасын іске асыру жыл сайын қағаз құжаттарды дайындау рәсімін («декарбонизация» және «жасыл экономика» қағидаттарына сәйкес) алып тастауға, оларды контрагентке жіберу процесін және оларды бөлу рәсімдерін жеңілдетуге, сондай-ақ автотасымалдаушылар үшін рұқсат бланкілерін тікелей пайдалануды жеңілдетуге мүмкіндік береді.

18-21 маусымда Өзбекстан Республикасында электрондық бланкілер жүйесінің – AsiaPermit (E-permit) техникалық мүмкіндіктерін көрсету мақсатында Тәжікстан Республикасы, Қырғыз Республикасы және Өзбекстан Республикасы өкілдерінің кездесуі өтті. Осы кездесу аясында үш елдің өкілдері арасында меморандум мен кездесу Хаттамасына қол қойылды.

Бүгінгі күні Өзбекстан Республикасының Көлік министрлігі мен Қазақстан Республикасының, Қырғыз Республикасының, Тәжікстан Республикасының көлік саласындағы уәкілетті органдары арасында «Ех-Permit» ақпараттық жүйесін - халықаралық жүк тасымалдарын жүзеге асыру үшін рұқсат бланкілерімен электрондық алмасуды енгізу жөніндегі ынтымақтастық туралы меморандумға қол қою бойынша жұмыс жүргізілуде.

Сондай-ақ, отандық тасымалдаушылардың рұқсат беру бланкілерімен еркін қамтамасыз ету үшін Министрлік қазіргі уақытта компанияны құру мерзімін есепке алмай, жүктерді тасымалдау фактісі бойынша шетелдік рұқсаттарды беруді іске асыру бойынша рұқсат беру жүйесі саласындағы нормативтік құқықтық актілерге өзгерістер енгізуді пысықтауда.

Жаңа талаптарда шетелдік рұқсатқа қосымша көзделетін болады, онда тасымалдаушының атауы, заңды мекенжайы, автокөліктің маркасы мен мемлекеттік нөмірі, қозғалыс бағыты туралы ақпарат көрсетіледі. Аталған тәртіпті іске асыру көлеңкелі нарықта шетелдік рұқсаттарды қайта сату мүмкіндігін түбегейлі жоюға және нақты қажеттілікке сәйкес адал тасымалдаушыларды шетелдік рұқсаттармен қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Халықаралық қатынаста жүктерді автотасымалдаудың отандық нарығын қорғауға және дамытуға бағытталған жұмыс жалғастырылатын болады.